

છુમસ

છુમસ એટલે શું ?

વનસ્પતિ અને પ્રાણી જન્ય પદાર્થોનું સુષ્ઠમજીવાળું દ્વારા વિઘટન થી તૈયાર થયેલ બદામીથી કાળા રંગનો સેન્દ્રીય પદાર્થ જેને છુમસ તરિકે ઓળખવામાં આવે છે.

છુમસની લાક્ષણિકતા

- છુમસની પાણી શોષવાની ક્ષમતા તેના વજન ના ૮૦% પાણીનું શોષાણ કરે છે.
- છુમસમાં ૫૦% ઓર્ગેનિક કાર્બન અને ૭% નાઈટ્રોજન તેમજ થોડા પ્રમાણા ફોસ્ફરસ અને ગંધક તત્ત્વ મળી આવે છે.

છુમસ નિર્માણ કર્યારે થાય છે ?

છુમસનું નિર્માણ કુદરતી રીતે થાય છે. જે જમીનમાં રહેલ સેન્દ્રીય અથવા કાર્બનિક કચરાનું વિઘટન થયા બાદ ૨-૩% જેટલું છુમસ નિર્માણ થાય છે.

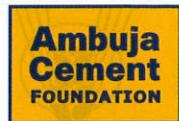
છુમસના નિર્માણમાં નિયેના મુદ્દાઓ ધ્યાને રાખવા

- જમીનને ખેડાતી અટકાવવી.
- જમીનમાં થતું ધોવાણા અટકાવવું.
- વધુમાં વધુ સેન્દ્રીય ખાતર/ખેત કચરાનો ઉપયોગ કરવો.
- સેન્દ્રીય મલ્ટ્સીંગ કરવું આથી છુમસનું પ્રમાણા વધે છે.

કૃષિ વિજ્ઞાન કેન્દ્ર

અંબુજા સિમેન્ટ ફાઉન્ડેશન, અંબુજાનગર, કોડીનાર, જિ.ગીર સોમનાથ

મનિષભાઈ બલદાણીયા
(વિષય નિષ્ણાંત-પાક વિજ્ઞાન)

રમેશભાઈ રાહોડ
(વિષય નિષ્ણાંત-પાક સંરક્ષણ)

જીતેન્દ્રસિંહ
(વરિષ્ઠ પેજાનિક અને વડા)

હંસાબેન ગામી
(વિષય નિષ્ણાંત-ગૃહ વિજ્ઞાન)